

VAKBLAD

april 2026

#223

natuur bos landschap

**Matchen van
soort- en gebieds-
eigenschappen**

**Grondwater
meenemen in
een LESA**

**Beheer van
oude landschaps-
elementen**

Jan Ottens, Peel Natuurdorpen

'Minder koeien, meer gif. Je bent een rund als je met koeien stunt'

'Stikstoffonds: redding of paard van Troje? Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw, zijn miljarden verdampd door het uitkopen van boeren. Zo'n 95 procent van de boeren is inmiddels 'uitgekocht'. Maar helaas: het gaat slechter dan ooit met onze natuur. Want wat kregen wij terug voor al die miljarden? Stikstofcrisis, teloorgang biodiversiteit, klimaatproblemen, intensieve veehouderijen, droogte, fijnstof, stankoverlast, koolstofprobleem, dreiging van veeziekten, woningnood, krimpproblematiek in dorpen, verloederend van leegstaand vastgoed en een landschap waaruit levend erfgoed in rap tempo verdwijnt. Ik zie boeren met hun koeien en landschap als levend erfgoed! Inmiddels staan onze hoge zandgronden (de Peel voorop) landelijk bekend als gebieden waar protserige megastallen, afgewisseld door schier eindeloze percelen met monoculturen, lijken te wedijveren om de eerste prijs voor het bereiken van de absolute vulgariteit als het gaat om 'landschapspijn'. Dat dit gevolgen heeft voor biodiversiteit, leefbaarheid en erfgoed is evident. Gebieden, eens zo rijk aan natuur, veranderden van een idyllisch oord in gebieden waar het slecht vertoeven is. Monoculturen en megastallen schreeuwen je als het ware toe: wegwezen hier. Borden verboden toegang completeren het unheimische gevoel. Het stikstoffonds, als hét ultieme wapen voor natuurherstel, versnelt mijns inziens de uitkoop van melkveehouders en transformeert grasland in akkerbouw met kapitaalsintensieve teelten, zoals lelies en gazongras. Minder koeien, meer gif. Je bent een rund als je met koeien stunt. We staan op het punt om de slechtste deal ooit te sluiten. Gelukkig is er wél een verbluffend simpele, doeltreffende én goedkope oplossing voor genoemde problemen. Benieuwd? Zie peelnatuurdorp.nl'

Louise Vet, voorzitter Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel

'Boeren willen duidelijkheid en er zijn prachtige voorbeelden van hoe Het Wel Kan; nu de regering nog'

'Terugkeer van het Transitiefonds Landelijk Gebied is potentieel positief. Het was natuurlijk een gotspe dat het vorige kabinet de miljarden, samen met het *Nationaal Programma Landelijk Gebied* (NPLG), van tafel veegde. Het was niet nodig volgens de BBB. Terugkeer van het fonds brengt perspectief, maar laten we niet te vroeg juichen. Al sinds de jaren 70 wordt gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen van onze intensieve landbouw. Toch worden in het maatschappelijk debat en bij politieke afwegingen economie en ecologie vooral tegenover elkaar gezet, met economie als winnaar en de natuur als verliezer. Als lid van de Commissie Remkes verwijs ik naar de beleidsreconstructie in ons eindverslag *Niet Alles Kan Overal* (2020). Dan begrijpt u mijn frustratie. Ecologie en economie kunnen juist heel goed samengaan, als we maar eens andere rekensommetjes gaan maken en de (veel hogere) maatschappelijke kosten met de economische baten van onze landbouw gaan verdisconteren. Het moet en kan anders. Hoe? Door de beschikbare gelden kosteneffectief te besteden aan een integrale aanpak. Daarbij kijken we niet alleen naar stikstof maar sturen we ook op verbetering van de bodem-, water- en landschappelijke kwaliteit, klimaatmitigatie en -adaptatie en onze gezondheid. Boeren zijn dan de oplossing in plaats van het probleem. Hoe? Door ze te helpen omschakelen naar een natuurinclusieve bedrijfsvoering met een beter netto-inkomen door onder andere vermindering van de hoge kosten voor kunstmest en pesticiden en een langjarige betaling voor hun landschapsbeheer. Dat vergt een duidelijke(re) visie, ambitie en scherpe(re) keuzes van onze nieuwe regering. Boeren willen duidelijkheid en er zijn al prachtige voorbeelden van hoe Het Wel Kan. Nu de regering nog.'

'Hoera! Het stikstoffonds komt terug, nu komt het goed met de natuur'

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

Robert Baayen, onderzoeker biodiversiteit en beleid, Wageningen Environmental Research

'Veel zal afhangen van in hoeverre de overheid durft door te pakken en afdwingt dat de juiste dingen op de juiste plek gebeuren'

'Of het goed komt met de natuur hangt natuurlijk niet alleen af van het stikstoffonds. Zeker, zonder zo'n fonds kan de natuurcrisis niet worden opgelost. De vraag is echter vooral wat het kabinet met het geld gaat doen. Een kennisconsortium van Planbureau voor de Leefomgeving, Deltares, RIVM en WUR constateerde vorig jaar dat realisatie van de toen geldende kabinetdoelstellingen grofweg een halvering van de stikstofemissies in heel Nederland zal vragen en 1 tot 2 kilometer brede bufferzones rond alle stikstofgevoelige natuurgebieden. Dat kost veel geld voor een doelstelling die nog altijd lager ligt dan de Habitatrictlijn vereist, namelijk herstel van de natuurgebieden naar de staat waarin ze verkeerden toen ze op de EU-lijst kwamen. Het doel van de huidige coalitie is om Nederland van het stikstofslot te halen. Daarvoor moeten alle drukfactoren worden aangepakt, ook hydrologische problemen, beheerkwesties en versnippering. De aangekondigde zonering rond Natura 2000-gebieden biedt daarvoor belangrijke kansen. Blijkens een recent WUR-rapport voor het hoger beroep van de Staat tegen de Greenpeace-uitspraak kan worden volstaan met eenmalig ruim 10 miljard euro, waarbij de maatschappelijke voordelen dat bedrag overigens overstijgen. De maatregelen moeten dan wel een verplicht karakter hebben, anders zullen de kosten al gauw driemaal hoger uitvallen. Want vrijwilligheid betekent dat een deel van de kostbare maatregelen genomen zullen worden op plekken waar de natuur er weinig aan heeft en dat is zwaar. Vrijwilligheid bij doelsturing is daarom een serieus risico, hoe aantrekkelijk ook voor de politiek. Veel zal afhangen van in hoeverre de overheid durft door te pakken en afdwingt dat de juiste dingen op de juiste plek gebeuren. De begroting bij het coalitieakkoord lijkt echter een moeizaam compromis, waarin de noodzakelijke gebiedsgerichte actie nog onvoldoende uit de verf komt.'

Ger Koopmans, voorzitter LTO Nederland

'Polarisatie heeft nog nooit een probleem opgelost'

'Geld zorgt er niet automatisch voor dat dingen goedkomen. Maar met geld kunnen wel maatregelen genomen worden waardoor zaken kunnen verbeteren. Het succes is afhankelijk van de gekozen maatregelen. Samen met onder andere de provincies en de gemeenten heeft LTO een 'bouwsteen emissiereductie' gepresenteerd. Daarin pleiten we voor een waaier aan stikstofemissie-reducerende maatregelen: regelingen die het boeren mogelijk maken om te verplaatsen, om hun bedrijf te extensiveren of om te investeren in bewezen, emissie beperkende techniek. We pleiten ook voor stoppersregelingen. Maar benadrukken dat deze regelingen gericht moeten worden op het opkopen van verouderde stallen, die vaak de hoogste uitstoot hebben. En dus niet op de modernste en duurzaamste stallen, waarvoor de recente opkoopregelingen juist interessant waren. Sowiezo hebben de voorbije jaren ons geleerd dat een eenzijdige focus op alleen maar stoppersregelingen ons niet van het stikstofslot gaat halen. Onze 'bouwsteen emissiereductie' sluit aan op een 'bouwsteen natuur' waarin maatregelen voor natuurherstel zijn uitgewerkt. Ik onderschrijf de woorden van Staatsbosbeheer-directeur Boudewijn Revis, die benadrukt dat er dringend aanvullende middelen nodig zijn om de natuurkwaliteit te verbeteren in natuurgebieden die het meest onder drukfactoren te lijden hebben. Wat ik hoop, is dat we – gezamenlijk – het nieuwe stikstoffonds niet benaderen als een *zero sum-game*. Dat we niet denken in termen van 'goed voor de natuur' versus 'goed voor de agrarische sector'. Toekomstperspectief voor boeren én toekomstperspectief voor natuur moeten elkaar tegenkomen. Juist daarom is LTO, samen met BoerenNatuur, een warm pleitbezorger van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Polarisatie heeft nog nooit een probleem opgelost.'

Ernest de Groot, dagelijks bestuurslid Watersysteemherstel en KRW (namens Water Natuurlijk) bij waterschap Aa en Maas

'De kans dat het echt beter wordt, neemt toe als we een breed transitiefonds krijgen in plaats van een smal stikstoffonds'

'De kans dat het echt beter gaat worden voor de natuur, neemt toe als we een breed transitiefonds krijgen in plaats van een smal stikstoffonds. Zo'n transitiefonds zouden we samen met een brede instrumentenkoffer voor bestemming, grond, inrichting en beheer prima in kunnen zetten voor een integrale gebiedsgerichte aanpak van opgaven in het landelijk gebied. Met name in de overgangsgebieden rondom de belangrijkste natuurgebieden. We dienen opgaven op het vlak van vermeting, verzuring, verdroging, (water) vervuiling en versnippering integraal aan te pakken in helder afgebakende (deel)gebieden. Het gaat niet alleen om stikstof maar ook om klimaat, waterkwaliteit, landschap (groen-blauwe dooradering) en biodiversiteitsherstel in het agrarisch gebied. Zo pakken we de belangrijkste drukfactoren actief aan. Verder moeten we niet alleen een perspectief schetsen voor de groene en blauwe opgaven, maar ook voor de landbouw. Kunnen natte teelt, extensieve veehouderij, natuurinclusieve landbouw en zelfs landbouwinclusieve natuur perspectief bieden voor de landbouw ter plekke, zodat ook de agrarische transitie kan profiteren van zo'n transitiefonds? Kunnen veehouderij- en akkerbouwbedrijven elkaar helpen in de transitie naar een meer duurzame kringlooplandbouw? En kan agrarisch natuur- en landschapsbeheer langjarig een deel van het inkomen vormen? Ook over dit soort vragen moeten we goed nadenken. Of het helemaal goed komt met de natuur hangt ook af van alle andere drukfactoren, die medebepalend zijn voor een succesvol herstel van onze natuur. Denk aan het beheer, eventueel exotbestrijding en de recreatiedruk.'